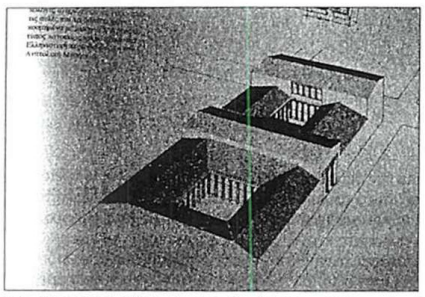
Archetype

Στο μεταίχμιο Ανατολής και Δύσης τη νέα χιλιετία

Μιχάλης Σουβατζίδης - 24/09/2021

Ο φιλόσοφος, τον 18ο αιώνα, λέει στη Διαλεκτική της φύσης: «Τα γεγονότα μάς υπενθυμίζουν σε κάθε βήμα, ότι δεν βασιλεύουμε πάνω στη φύση όπως κάποιος που θα βρισκόταν έξω απ' αυτήν, κατακτητής, που βασιλεύει πάνω σ' έναν ξένο λαό, αλλά ότι της ανήκουμε με τη σάρκα μας, το αίμα μας και το μυαλό μας. Σε σχέση με τη φύση, όπως σε σχέση και με την κοινωνία, δεν υπολογίζουν βασικά στο σημερινό παραγωγικό σύστημα, παρά μόνο το πιο βραχυπρόθεσμο και χειροπιαστό αποτέλεσμα. Κι ύστερα απορούν ακόμα γιατί οι πράξεις που αποσκοπούν σε αυτό το άμεσο αποτέλεσμα, έχουν μακροπρόθεσμες συνέπειες τελείως διαφορετικές και συχνά διαμετρικά αντίθετες».

Εικόνα 01. Διάταξη αρχαίας ελληνικής κατοικίας (αξονομετρική αναπαράσταση)

Στον χώρο αυτό, όπου κάθε γωνιά είχε τη δική της αρχιτεκτονική έκφραση, έχει εισβάλει η ισοπεδωτική, αλλά κερδοφόρα αστική μεταπολεμική οικονομική δραστηριότητα. Η θρυμματισμένη ιστορική μνήμη, η ανταγωνιστική σχέση των χτισμάτων με τη φύση και το περιβάλλον, καθως και η ρύπανση, δημιουργούν τις απάνθρωπες συνθήκες που χαρακτηρίζουν την πρωτεύουσα αλλά και τις μεγάλες πόλεις της ελληνικής περιφέρειας, που ακολουθούν τον ίδιο αστικό τρόπο πολεοδομικού και οικιστικού σχεδιασμού. Μέσα σε αυτό το εφιαλτικό πλαίσιο πρέπει να αναζητήσουμε την απάντηση για τον ρόλο της αρχιτεκτονικής τη νέα

χιλιετία, χωρίς να ξεχνάμε ότι κάθε αρχιτεκτονικό φαινόμενο αντιστοιχεί σε μία κοινωνική πραγματικότητα.

Οδηγίες για τον σχεδιασμό των κατοικιών και των πόλεων βρίσκονται κατατεθειμένες σε κείμενα του Αριστοτέλη, του Ιπποκράτη, αλλά και στις οδηγίες του Σωκράτη για το ιδανικό ηλιακό σπίτι, «Ξενοφώντος Απομνημονεύματα». Άλλωστε ο ίδιος ο Σωκράτης διέθετε ηλιακό σπίτι.

Αναφέρεται ότι τα κατοικήσιμα δωμάτια πρέπει να είναι μεσημβρινά. Το αρχαίο σπίτι διαρθρωνόταν γύρω από αίθριο και είχε για θεμέλια και βάσεις τοίχων την πέτρα, πάνω σ' αυτά τοποθετούσαν πλίνθους με ξυλοδεσιές για να υψώσουν τους τοίχους. Οι στέγες ήταν σκεπασμένες με κεραμίδια και πολλές φορές αναφέρεται η ύπαρξη δωμάτων, δηλαδή ταράτσας.

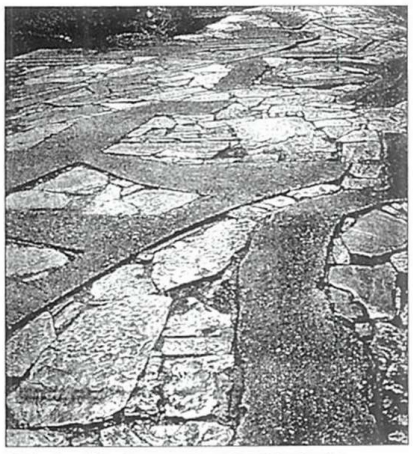

Εικόνα 02. Ορεινό χωριό Μάνης

Το σχέδιο που δίνουν αρχαίοι συγγραφείς σε περιγραφές σπιτιών, αλλά και η ανασκαφή στα δυτικά του Αρείου Πάγου, καταλήγουν στην εξής μορφή σπιτιού: Μια στενόμακρη είσοδος οδηγεί σε μια τετράπλευρη εσωτερική αυλή, όπου συνήθως σε μια της άκρη ή προς το κέντρο υπάρχει πηγάδι. Τα σπίτια είχαν κι ένα δωμάτιο με ανεξάρτητη είσοδο από τον δρόμο, που το χρησιμοποιούσαν για μαγαζί και το ονόμαζαν έτσι. Ο γυναικωνίτης, αν υπήρχε στενότητα οικοπέδου, κατασκευαζόταν σε δεύτερο πάτωμα.

Στους Βυζαντινούς πάλι χρόνους, στους πρώιμους μάλιστα στον «Ιουστινιάνιο Κώδικα», υπήρχαν διατάξεις που σήμερα θα τις χαρακτηρίζαμε πρωτοποριακές. Διατάξεις περί των ιδιωτικών οικοδομημάτων συμπεριελήφθησαν αργότερα και στα «Βασιλικά», που υπήρξε η μεταγενέστερη κωδικοποίηση όλων των βασιλικών διαταγμάτων.

Εκεί, ο ιδιοκτήτης υποχρεούται για την αποκατάσταση των ερειπωμένων κτιρίων. Σε περίπτωση οικονομικής του αδυναμίας, αυτό μπορούσε να γίνει με χρήματα του δημοσίου, κι αν ο ιδιοκτήτης δεν ανταποκρινόταν στη σταδιακή αποπληρωμή τής δαπάνης, το ακίνητο δεσμευόταν.

Εικόνα 03. Δ. Πικιώνη: Πλακόστρωτο στην περιοχή Ακρόπολης

Στο «Περί καινοτομιών» βιβλίο που αναφέρεται στην οικοδόμηση νέων κτισμάτων, εκτός από τις οδηγίες για την εξασφάλιση της αισθητικής αρτιότητας, δίδονται επίσης οδηγίες και για την επιλογή τού τρόπου εγκατάστασης. Η πρόσοψη πρέπει να είναι ανατολική, και στο γειτονικό δίκαιο υπήρχαν οδηγίες με τις

οποίες εξασφαλιζόταν η μη όχληση των γειτόνων από τα όμορα κτίσματα.

Αργότερα, επί Λέοντος Σοφού, γίνεται λόγος για τη μη αποστέρηση του φωτισμού και της θέας, αλλά και για τη μη κατόπτευση της γειτονικής οικίας, ιδιωτικότητα.

Τον 6ο αιώνα, ο Ιουλιανός ο Ασκαλωνίτης, αρχιτέκτων, συγγράφει οικοδομικές διατάξεις που ισχύουν αδιαλείπτως και μέχρι την Τουρκοκρατία. Η «Εξάβιβλος», μαζί με τις διατάξεις του Ιουλιανού, έχουν Πανελλήνια εφαρμογή, και ο Μυστράς λέγεται πως είναι μια πόλη χτισμένη πάνω σ' αυτές τις διατάξεις. Εκεί ισχύουν πάλι τα 12μ απόστασης, ενώ, για να μην είσαι υποχρεωμένος να λάβεις υπ' όψιν σου τους περιορισμούς για τη θέα, πρέπει να χτίσεις σε απόσταση 100 ποδών από το ξένο κτίσμα.

Υπάρχουν, επίσης, λεπτομερείς οικολογικές διατάξεις που αφορούσαν τα στοιχεία του αέρα, του φωτισμού, του πυρός, των υδάτων της γης. Οι ίδιες διατάξεις που αφορούσαν τη θέα της θάλασσας ισχύουν για τη θέα του όρους, δημοσίου κτιρίου ή γλυπτού. Στα «Γεωπονικά» του 10ου αιώνα, δίδονται οδηγίες για την αναδάσωση των λόφων και των βουνών, πλησίον των πόλεων.

Για τις διατάξεις αυτές υπήρχε διχογνωμία στον Άρειο Πάγο κατά τη μετά την επανάσταση του '21 περίοδο της συστάσεως του νεοελληνικού κράτους, για το αν πρέπει αυτές να ισχύσουν σαν αστικό δίκαιο. Κι εδώ φαντάζεται κανείς, αν ίσχυαν οι παλαιές αυτές διατάξεις, ποια θα ήταν και η μορφή των πόλεών μας σήμερα.

Στην έκφραση της ελληνικής αρχιτεκτονικής, οι τρόποι που χρησιμοποιήθηκαν ποικίλουν και κατά γεωγραφικές ενότητες, μορφολογικά, αλλά και στην εσωτερική τους διάρθρωση. Μακεδονίτικο σπίτι, ηπειρώτικο, στερεοελλαδίτικο, πελοποννησιακό, κρητικό, κυκλαδίτικο.

Εικόνα 04. Α. Κωνσταντινίδη: Σπίτι στην Ανάβυσσο

Επιπλέον, υπάρχουν και στοιχεία που συνιστούν διαφορές και ανάμεσα στις ιδιαίτερες περιοχές τής ίδιας γεωγραφικής ενότητας. Π.χ. στην αρχιτεκτονική περιοχών της Πελοποννήσου υπάρχει διαφορετική έκφραση και τύπος κατοικίας στην Κόρινθο, στη Μάνη, στην Κορώνη, στην Αμαλιάδα.

Το λαϊκό δαιμόνιο έχει την ευρηματικότητα να φτιάχνει κατοικίες πρωτότυπες και οργανικούς οικισμούς σαν τους αιγαιοπελαγίτικους και τα Ζαγοροχώρια, και στις κατασκευές να χρησιμοποιεί αίθρια, λιακωτά, χαγιάτια, σοφάδες και υπόσκαφα, συνδέοντας τις ανθρώπινες λειτουργίες με τις ιδιαιτερότητες των τοπικών κλιματολογικών συνθηκών, παρουσιάζοντας μάλιστα μια συνέχεια με τους αρχαίους και βυζαντινούς χρόνους.

Εδώ λοιπόν, όπου κάθε γωνιά είχε τη δική της αρχιτεκτονική έκφραση, η οργάνωση των λειτουργιών τής κατοικίας και των οικισμών είχε στόχο να καλύψει πραγματικές βιοτικές ανάγκες, μέσα στις οποίες περιλαμβάνονταν αυτή της αισθητικής και της αρμονίας με το τοπίο, τη φύση αλλά και τη σχέση με τον συνάνθρωπο, που έκτοτε ονομάστηκε χωρικό μοντέλο τής ελληνικής Ανατολής.

Γύρω στο 1960 ολοκληρώθηκε μια πρωτοβουλία αυτογνωσίας, εκείνη του Δημήτρη Πικιώνη, ιδιαίτερα με τη διαμόρφωση του υπαίθριου χώρου στην Ακρόπολη και του Φιλοπάππου, όπου παρατηρούμε μια αξιοπρόσεχτη και αξιοθαύμαστη ταύτιση της αρχιτεκτονικής επέμβασης, με την πολυπλοκότητα και την ελευθερία του φυσικού περιβάλλοντος. Την ίδια αυτή περίοδο ο Άρης Κωνσταντινίδης προσάρμοσε το μοντέρνο κίνημα στα ελληνικά δεδομένα και έχτισε εργατικές κατοικίες, αποφεύγοντας όμως τη μεγάλη κλίμακα που παρατηρούμε

σε αντίστοιχα έργα της Δύσης. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε την προσφορά του Άρη Κωνσταντινίδη στην επισήμανση των Παλαιών Αθηναϊκών σπιτιών και των προσφυγικών κατοικιών, που παρατηρώντας τα βλέπουμε μεγάλες ομοιότητες με τη διάταξη των αρχαίων σπιτιών. Ας ελπίσουμε ότι ο Μακρυγιάννειος λόγος αυτού του κορυφαίου αρχιτέκτονα του 20ού αιώνα, θα εμπνεύσει τους νεότερους αρχιτέκτονες, που θα εκφραστούν στη νέα χιλιετία.

Κατόπιν, η πολιτική περιπέτεια της δικτατορίας στον τόπο μας, όπως και οι ανεπεξέργαστες ξένες αρχιτεκτονικές επιρροές, περιέπλεξαν τα πράγματα ξανά και στάθηκαν αρνητικοί παράγοντες για τη μετεξέλιξη της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής στην κατοικία και στα οικιστικά σύνολα. Έτσι εντάθηκε λοιπόν η αποθέωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, η οποία, σε συνδυασμό με τη μηδενική μέριμνα του κράτους όσον αφορά την κοινωνική κατοικία, οδήγησε σε μια απαράδεκτη πολυφωνία και πολυμορφία στην αρχιτεκτονική έκφραση, η οποία είναι βέβαια και αποτέλεσμα του απηρχαιωμένου θεσμικού πλαισίου που επιτρέπει σε ημιμαθείς αρχιτεκτονικά να χτίζουν.

Η μεγάλη περιβαλλοντική και οικιστική υποβάθμιση στη χώρα μας άρχισε τις πρώτες δεκαετίες μετά τον πόλεμο, δηλαδή 1950 - 1970, οπότε πραγματοποιείται η αστική υπερεκμετάλλευση, ισοπεδωτική και άναρχη, που κατέληξε στα γνωστά αρνητικά για τις μεγάλες πόλεις ασφυκτικά αποτελέσματα. Με την αιτιολογία τού εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης, οδηγηθήκαμε σε μια πραγματική έκπτωση. Η πολυκατοικιοποίηση πήρε τη μορφή χιονοστιβάδας, που ανέτρεψε τον συσχετισμό του δημοσίου χώρου με τον ιδιωτικό, εις βάρος του πρώτου. Ο κοινωνικός χώρος, στο σύνολό του, κατέληξε να εξυπηρετεί μόνο τα ατομικά μέσα μεταφοράς, ώστε να φτάσουμε τελικά στην αφιλόξενη «πόλη του αυτοκινήτου».

Ας μην μας παρασύρει το προσωπικό έργο των ελάχιστων φωτισμένων και ηρωικών αρχιτεκτόνων αυτής της περιόδου, μην ξεχνάμε ότι και η εποχή ήταν ηρωική, υπήρχε ιδεολογία και ελπίδα και υπήρχαν ακόμη οράματα. Η αυταρχική εξουσία τής εποχής ποτέ δεν ταυτίστηκε με τα οράματα των αρχιτεκτόνων, συνέχισε να προκαλεί μη αναστρέψιμες καταστροφές στο τοπίο, με τα λατομεία, μέσα ή στις παρυφές της πόλης, την καταστροφή του αστικού πρασίνου, την εγκατάσταση της βιομηχανίας μέσα στον πολεοδομικό ιστό των πόλεων, την κατάργηση των τραμ. Άλλωστε, η αξιόλογη παραγωγή κτιρίων του μοντερνισμού είχε συντελεστεί στις δεκαετίες 1920 και 1930 στη χώρα μας, δηλαδή πριν τον πόλεμο.

Τις δεκαετίες 1980 - 1990, η πολιτεία αρχίζει να δίνει κάποιο βάρος στην αναβάθμιση του δημοσίου χώρου, χωρίς όμως να έχει καταφέρει να συνειδητοποιήσει πλήρως και να αποκαταστήσει την αμφίδρομη σχέση τής καλής Αρχιτεκτονικής με την ευνομούμενη πολιτεία. Το παράδειγμα του Περικλή και των μνημείων της Ακρόπολης δεν έχει αναλυθεί πλήρως, δηλαδή η αληθινά Δημοκρατική μορφή του πολιτεύματος, που μπόρεσε να εκφραστεί και να στηρίξει τη μοναδικότητα των αρχιτεκτονικών έργων, που μέχρι σήμερα θαυμάζουμε.

Στη διεθνή σκηνή, η συνεχής αγωνία αλλά και η διάψευση μιας διαρκώς ανανεούμενης νεωτερικότητας, η οποία περιείχε εν σπέρματι την αλαζονεία, αλλά και τον χαρακτηρισμό της παιδικής αρρώστιας στη σύγχρονη αρχιτεκτονική, έχει οδηγήσει τους αρχιτέκτονες στην εντρύφηση και την αξιοποίηση των εκδοχών και των πηγών τού μοντερνισμού που δεν είχαν αξιολογηθεί σωστά, με σύγχρονο εμπλουτισμό και ενσωμάτωση νέων παραμέτρων, βιοκλίμα. Έτσι επανέρχεται στη σκέψη μας και έχει επικαιρότητα η παρατήρηση του φιλοσόφου Habermas: «Η ταχύτητα και η απληστία της σύγχρονης ανάπτυξης ευθύνονται για την αποδιοργάνωση και την απογοήτευση, και όχι η πρωτοποριακή κουλτούρα τού μοντέρνου που έχει μείνει σαν ημιτελές έργο».

Οι σύγχρονες εκφράσεις, νεοκονστρουκτιβιστικές, νεομοντέρνες, που κύριά τους συνιστώσα είναι η μινιμαλιστική διάσταση, δείχνουν αυτή τη νοσταλγία και την επιστροφή στις αρχές που το αληθινό πνεύμα θα μεταμορφώσει σε σύγχρονες θετικές προσεγγίσεις. Όσο για τη χρησιμοποίηση των δυνατοτήτων των ηλεκτρονικών υπολογιστών, που είναι καθοριστική για τον σύγχρονο σχεδιασμό, ισχύει και εδώ και είναι κυρίαρχη η δική μας στράτευση, σε μία προσωπική και συλλογική ηθική που νοιάζεται για την ίδια τη γη, τον άνθρωπο, το τοπίο, το φως, το κλίμα. Έτσι, οι υπολογιστές με τις δυνατότητές τους πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να μας φέρουν σε επαφή με τον τοπολογικό σχεδιασμό, τον διάλογο κτίσματος και φύσης και κλίματος, με την αλληλουχία των κλειστών, ανοιχτών και ημιυπαίθριων χώρων, που ανά τους αιώνες υπήρξε εδώ, σ’ αυτήν τη γωνιά της γης, η κοινή συνιστώσα κατασκευής για τους πολίτες, τους λαϊκούς αρχιμάστορες και τους αρχιτέκτονες.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, η κάθε μία χώρα αξίζει να διεκδικεί τη θέση, να πλουτίζει το δικό της πνεύμα, να διατηρεί την ιδιαιτερότητα και να καλλιεργεί το δικό της άρωμα και χρώμα. Ακόμα και μέσα στην ίδια χώρα, οι πόλεις διαπιστώνουμε να είναι ενδιαφέρουσες όταν έχουν τη δική τους προσωπικότητα, διαφοροποιούνται μεταξύ τους όταν το κάθε νέο κτίσμα θέλει να εμπνέεται από την πόλη και να παρεμβαίνει σε αυτήν, ανιχνεύοντας οργανικές και γειτονικές σχέσεις στα νέα κτίσματα και στα οικιστικά σύνολα.

Προκειμένου για την κατάκτηση της αυτογνωσίας μας, που θα μας οδηγήσει να φτάσουμε στην προσωπική μας έκφραση, εκτός της ενσωμάτωσης -μετά από κριτική σκέψη- της δυτικής νεωτερικότητας, ας έχουμε υπ' όψιν μας την ιδιαιτερότητα του χωρικού μοντέλου της Ελληνικής Ανατολής και τις διαφορές του με τη δυτική έκφραση.

Ίσως πρέπει τελικά να προτιμήσουμε Αντί των τυπολογιών της Δύσης, τη σταθερή, αφηρημένη και καθολική λογική τού Μοντέλου της Ελληνικής Ανατολής. Στη θέση της κλασσικής αισθητικής, τη μεσαιωνική λαβυρινθοειδή, στον διαχωρισμό αρχιτεκτονικής και πόλης, τη συνέχεια οικοδομικού συνόλου, στη θέση του προγραμματισμένου, τη δυνατότητα της τύχης με την παρεμβολή του χρόνου. Στην αισθητική μονοσημαντότητα, την πολιτισμική ποικιλία και τοπικότητα, στη θέση της αυτονομίας του κτιρίου, την οργανική συνύπαρξη στο επίπεδο της γειτονιάς και του οικισμού, να προτιμήσουμε αντί της μεγάλης κλίμακας τη μικρή, αντί την κατάκτηση της φύσης, την οικολογική προσαρμογή, στη θέση της απλής διαχείρισης του χώρου, τη φιλοσοφική προσέγγισή του, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Φίλιππος Ωραιόπουλος στο βιβλίο του «Ο Νεοελληνικός Λόγος» για την αρχιτεκτονική και την πόλη, σχετικά με τις διαφορές του Δυτικού μοντέλου και του χωρικού μοντέλου της Ελληνικής Ανατολής.

Ένα παράδειγμα που ήθελα να σας αναφέρω είναι αυτό του μεγάλου μινιμαλιστή μουσικού Filip Glass, ο οποίος, όντας εκφραστής μιας δυτικής νεωτερικής κουλτούρας, έρχεται από ανάγκη να συνδιαλλαγεί με τον πολυσύνθετο ήχο του Ravi Shankar, και να μπολιάσει την ορθολογική και εγκεφαλική σύνθεσή του με την ηδυπάθεια και τον αισθησιασμό του Ινδού μουσικού, δηλώνοντας πως μόνο όταν εντάσσει στο έργο του ανατολίτικα στοιχεία, βρίσκει κάποιο ενδιαφέρον πια. Εμείς εδώ, έχοντας στις αποσκευές μας και τον μινιμαλισμό αλλά συγχρόνως την ένταση και το πάθος τού βυζαντινού ισοκρατήματος, είμαστε, τουλάχιστον μουσικά, αυτοτελείς και αυτάρκεις, όπως άλλωστε έχει αποδειχθεί με το συνθετικό έργο του Μίκη Θεοδωράκη.

Ας θυμηθούμε επίσης και το παράδειγμα του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου που, κατέχοντας την Ανατολική, Βυζαντινή έκφραση και πνευματικότητα, μπόλιασε μ' αυτήν τη Δυτική τέχνη στην εποχή του, και σχεδόν 500 χρόνια μετά αποτελεί σημείο αναφοράς και έμπνευσης για τον Picasso, ο οποίος ζωγραφίζει τον πίνακα «Δεσποινίδες της Αβινιόν», που θεωρείται η αρχή του κινήματος του κυβισμού, χρησιμοποιώντας σαν πρότυπο τις μορφές από το έργο τού El Greco «Η έκσταση του Αγ. Ιωάννη», ή αλλιώς «Η έβδομη σφραγίδα της Αποκάλυψης».

Είναι λίγο οξύμωρο, εμείς σήμερα να μην μπορούμε να εκφέρουμε ούτε τη λέξη Ελληνικότητα, αφού θα κατηγορηθούμε σαν οπισθοδρομικοί, εθνικιστές και ό,τι άλλο πρόσφορο θα μας προσάψουν. Ο Πικιώνης, πατέρας της νεοελληνικής αρχιτεκτονικής, και ο Άρης Κωνσταντινίδης, κορυφαίος εκφραστής της, στηρίζουν και πρεσβεύουν τον ελληνικό τρόπο στην επίλυση των αρχιτεκτονικών προβλημάτων του καιρού τους, και ανάγουν το τοπικό ιδίωμα σε παγκόσμιας ακτινοβολίας και εμβέλειας ιδιαίτερη έκφραση. Ο Ζενέτος, μετά τους δύο μεγάλους, ριζοσπάστης και νεωτερικός και με τη βιοκλιματική παράμετρο, προχωράει σε νεωτερικότερες μορφές, που έχουν όμως αναφορά στην ελληνικότητα.

Την ίδια αυτή ελληνικότητα υπηρέτησαν στον ίδιο αιώνα ο Καζαντζάκης, ο Σικελιανός, ο Σεφέρης, ο Ρίτσος, ο Ελύτης, ο Παρθένης, ο Τσαρούχης και τόσοι άλλοι νεότεροι. Δεν θα ήταν υπερβολή, εμείς οι αρχιτέκτονες να ζητήσουμε από την πολιτεία να τιμήσει σε έναν χώρο της πόλης την Αρχιτεκτονική, τοποθετώντας τα αγάλματα των δύο αυτών αρχιτεκτόνων, του Πικιώνη και του Κωνσταντινίδη, στο πλαίσιο ίσως και μίας προσπάθειας ενίσχυσης και υπενθύμισης του ρόλου και της προσφοράς μας.

Στη δική μας συνείδηση υπάρχει σταθερά και αναλλοίωτα, παρά τις επικαιρικές κρίσεις, η μαγεία του κάλλους, η χάρη της προσωπικής δημιουργικότητας και η ανάγκη της επικοινωνίας με τους άλλους μέσα από το έργο μας. Ο αρχιτέκτονας δεν είναι λοιπόν ένας διεκπεραιωτής, ούτε απλά ένας τεχνικός. Είναι επιπλέον ένας διανοούμενος, ένας καλλιτέχνης, ένας φιλόσοφος της καθημερινής ζωής, ο οποίος, αναζητώντας τη δική

του έκφραση, προτείνει ένα όραμα ζωής μέσα στο κέλυφος που κατασκευάζει.

Ιδιαίτερα τώρα, μετά την ένταξή μας στην ευρωπαϊκή κοινότητα και εν όψει της νέας χιλιετίας, είναι απαραίτητος ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου εξάσκησης της αρχιτεκτονικής και η αναβάθμιση της κοινωνικής διάστασης της αρχιτεκτονικής, παρ' όλη την κατεύθυνση της ατομοκεντρικής διάθεσης της εποχής μας.

Τέλος, είναι σημαντικό να εξάρουμε και να επαναπροσδιορίσουμε την πνευματική και ποιητική διάσταση της σύγχρονης αρχιτεκτονικής έκφρασης για τη νέα χιλιετία, και να εφεύρουμε καινούριους τρόπους ώστε να μετουσιώσουμε μέσω της πλαστικότητας το φως και την ύλη σε πνεύμα. Ο τόπος, το τοπίο, η Ιστορία, ο πολιτισμός, ο ήλιος, η βροχή, ο αέρας, ο ήχος, το φως, η θέα, τα δέντρα, το κλίμα, οι αναμνήσεις και τα περιστατικά, οι μύθοι και η ύλη, είναι, εν τέλει, τα σημαντικά αιτήματα κάθε φορά που χτίζουμε τη ζωή και τη μαγεία, το όνειρο και το τραύμα που μας έχει δώσει η πόλη, και που θα δεχτεί τελικά το δικό μας κτίσμα. Τελειώνοντας αυτήν την ομιλία, θέλω να αναφερθώ στη σχεδόν μεταφυσική εικόνα των μονοπατιών της θάλασσας που δημιουργούνται από το φως και τα ρεύματα, και τα οποία εύχομαι στην καινούρια χιλιετία να μας οδηγήσουν στην κατάκτηση της προσωπικής μας έκφρασης με ελευθερία και σύνεση, βαδίζοντας ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση με έναν σύγχρονο, οικολογικό, τοποκεντρικό σχεδιασμό, που θα υπηρετεί τον άνθρωπο, αλλά θα προστατεύει συγχρόνως τον επίγειο παράδεισο της φύσης που μας έχει χαριστεί.

10ο Πανελλήνιο Αρχιτεκτονικό Συνέδριο
Σάββατο 11 Δεκεμβρίου 1999. ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΖΑΠΕΙΟ Μέγαρο, αίθουσα 6, Ενότητα 4η ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ
Προεδρείο: Ψωμόπουλος Παναγιώτης, Γεωργούλια Ιωάννα, Πεφάνης Σωκράτης.
Συμπεράσματα: Κονταράτος Σάββας